

Тема 6

ФІЛОСОФІЯ ЕПОХИ ПРОСВІТНИЦТВА (НА ПРИКЛАДІ ФРАНЦІЇ)

ПЛАН

1. Основний зміст ідеології Просвітництва.
2. Різні напрямки у просвітницькому русі.

З XVII до XVIII ст. перейшла оптимістична традиція впевненості у міць людського розуму, в його безмежні можливості, в прогрес наук, що створюють умови для економічного та соціального добробуту. В Англії, Франції, Німеччині зароджуються буржуазні відносини і на хвилі суспільних перетворень виникає громадський рух – **Просвітництво**.

Критика феодалізму, абсолютизму, метафізики, церкви як соціального інституту – це одна сторона у творчості мислителів цієї епохи. Пропаганда освіти, пошуки нових моделей державного устрою, виховання, зв'язок науки та практики – це друга, конструктивна складова діяльності просвітників.

До плеяди французьких мислителів епохи Просвітництва належать Вольтер, Ш. Монтеск'є, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дідро. Радикальністю поглядів вирізнялися такі вчені, як Ж. Ламетрі, К. Гельвецій, П. Гольбах. Деїзм, матеріалізм, атеїзм у різних ступенях прояву притаманний філософським вченням цього періоду.

Вольтер і Ш.-Л. Монтеск'є належали до поміркованого крила просвітницького руху.

Вольтер (1694-1779) – філософ, поет, драматург, громадський діяч. Основні твори: «Філософські листи», «Роздуми про людину», «Філософський словник».

Філософські погляди Вольтера формувались як антитеза теології і метафізиці. Його цікавили найгостріші соціально-політичні проблеми епохи. Вольтер розробив концепцію «просвіченого правління», своєрідного союзу філософів і державців (перші – це законодавча влада, другі – виконавча). Політичним ідеалом для Вольтера була конституційна монархія, а її взірцем – тогочасна Англія.

Використовуючи матеріал посібника, розгляньте такі аспекти творчості Вольтера:

- 1) сутність людини;
- 2) розуміння історії;
- 3) відношення до Бога, релігії та церкви
(«Філософія» за ред. І. Надольного, с. 77-78).

Шарль Луї Монтеск'є (1689-1755) – видатний філософ, історик, правознавець. Основні твори «Перські листи», «Про дух законів».

Монтеск'є був високоосвіченою людиною, вивчав історію, філософію. Його позицію щодо релігії можна позначити як **деїзм**. Деїзм був для Монтеск'є засобом пропаганди вільнодумства і передових наукових знань. Природа створена Богом, але її існування нескінченне. Наука не повинна бути служницею релігії, її призначення – допомога людині пізнати світ, поліпшити життя людей. На противагу теологічному розумінню історії Монтеск'є стверджував, що історія є природним процесом і висунув ідею так званого «географічного детермінізму». У творі «Про дух законів» Монтеск'є розглядає вплив клімату на розвиток суспільства, перебільшуючи значення цього чинника.

Особливого значення в історії суспільної думки набули ідеї Монтеск'є щодо врегулювання взаємин між державною владою та народом за допомогою законів, а також поділ державної влади на три гілки – законодавчу, виконавчу, судову.

Жан-Жак Руссо (1712-1778) – ідеолог революційно-демократичного крила просвітницького руху. Основні твори: «Міркування про науки та мистецтво», «Про суспільний договір» та інші.

У своїй творчості Ж.-Ж. Руссо торкається питань розвитку цивілізації, держави, моралі, виховання. Особливу увагу приділяв він проблемі соціальної нерівності, вбачаючи її причини у відмові людини від первісної простоти, в розвитку потреб. Ідеалом державного устрою Ж.-Ж. Руссо вважав буржуазну республіку. Він виправдовував революційний шлях ліквідації тогочасного суспільства і закликав до побудови нової держави на основі суспільного договору.

Про інші погляди Руссо прочитайте у посібнику «Філософія» (за ред. І. Надольного), с. 79-80 або у підручнику «Філософія: мислителі, ідеї, концепції» В.Г. Кременя та В.В. Ільїна, с. 186-187.

Додаткова література

1. Гусев В.І. Західноєвропейська філософія XV-XVIII ст. – К., 1995.
2. Кузнецов В.Н., Мееровский Б.В., Грязнов А.Ф. Западно-европейская философия XVIII века. – М., 1986.